

УДК 658.9:631.16

Костирко А.Г.
старший викладач кафедри обліку й аудиту
Миколаївського національного аграрного університету

АГРОЛІЗИНГ ЯК ДЖЕРЕЛО ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

AGROLEASING AS A SOURCE OF AGRARIAN ENTERPRISES' FINANCIAL POTENTIAL

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто можливості використання послуг лізингових компаній сільськогосподарськими підприємствами з метою формування фінансового потенціалу. Виявлено зв'язок лізингового механізму й активізації інвестиційних процесів сільськогосподарських підприємств на інноваційних засадах. Визначено, що можливості технологічного оновлення виробництв пов'язані із конкурентними позиціями сільськогосподарських підприємств, що підтверджує необхідність розширення обсягів і темпів розвитку агролізингу.

Ключові слова: фінансовий потенціал, інвестування, агролізинг, об'єкти лізингу, державна підтримка.

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрены возможности использования услуг лизинговых компаний сельскохозяйственными предприятиями с целью формирования финансового потенциала. Выявлено связь лизингового механизма и активизации инвестиционных процессов сельскохозяйственных предприятий на инновационной основе. Определено, что возможности технологического обновления производства связаны с конкурентными позициями сельскохозяйственных предприятий, что подтверждает необходимость расширения объемов и темпов развития агролизинга.

Ключевые слова: финансовый потенциал, инвестирование, агролизинг, объекты лизинга, государственная поддержка.

ANNOTATION

The article discusses the possibility of using the leasing companies' services by agrarian enterprises in order to form their financial capacity. The connection between leasing mechanism and innovative investment processes of agrarian enterprises is revealed. It was determined that the possibility of production's technological renovation is related to the competitive position of farms, which is confirmed by the necessity to expand the agroleasing development, its scope and pace.

Keywords: financial potential, investment, agroleasing, leasing facilities, governmental support.

Постановка проблеми. Фінансування діяльності сільськогосподарських підприємств за сучасних умов є пріоритетним завданням керівників. Окрім поточних витрат підприємства мають нагальну потребу у фінансуванні інвестиційно-інноваційної діяльності. Через низький рівень технічного забезпечення й темпів оновлення матеріально-технічної бази більшість сільськогосподарських підприємств не в змозі ефективно вести свою діяльність. Недостатність фінансових ресурсів перешкоджає формуванню потужного фінансового потенціалу, який здатний забезпечити достатні обсяги фінансування з метою придбання техніки, обладнання та устаткування.

Серед методів фінансової підтримки інвестиційних процесів і технічного оновлення вироб-

ництв вагомим джерелом є лізинг. Лізинговий механізм з певною долею ризику допомагає усунути першопричини, які стримують розвиток сільськогосподарських підприємств на інноваційних засадах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аспекти розвитку лізингових відносин у сільському господарстві розглядаються в роботах В. Андрійчука, А. Даниленка, М. Дем'яненка, С. Іванюти, В. Івашина, К. Ковальчук, О. Ляхова, Ю. Макаренка, В. Міщенко, Г. Підлисецького, Л. Прилуцького, П. Саблука, О. Слав'янської, Н. Коваленко та інших науковців.

Проте, сучасні умови функціонування сільськогосподарських підприємств вимагають адаптації діючих способів і моделей застосування агролізингу з урахуванням інтеграційних процесів.

Мета статті. Метою статті є оцінка сучасних тенденцій і визначення перспектив розвитку агролізингу з метою формування фінансового потенціалу, технічного оновлення виробництв і підвищення конкурентних позицій сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Лізинг, як одна із форм бізнесу, включає в себе одночасно властивості кредиту, а також фінансово-інвестиційної і орендної діяльності. Ефективне ведення цього бізнесу позитивно впливає на результативність діяльності всіх учасників цього процесу. Серед переваг лізингу варто відмітити те, що найбільш вигідно узгоджені інтереси виробника й споживача. Для сільськогосподарських підприємств лізинг надає можливість формувати й оновлювати техніко-технологічний потенціал. Крім того, знижується ризик освоєння нової техніки лізингоотримувачем. Характерною рисою агролізингу є те, що крім технічних (техніка, обладнання, будівлі), об'єктами лізингу є також біологічні (тварини, насіння), що особливо актуальним є для сільськогосподарських підприємств.

На основі опрацьованих літературних джерел визначено вплив агролізингу на формування фінансового потенціалу сільськогосподарських підприємств (рис. 1).

Використовуючи лізинг сільськогосподарські підприємства не мають необхідності вилу-

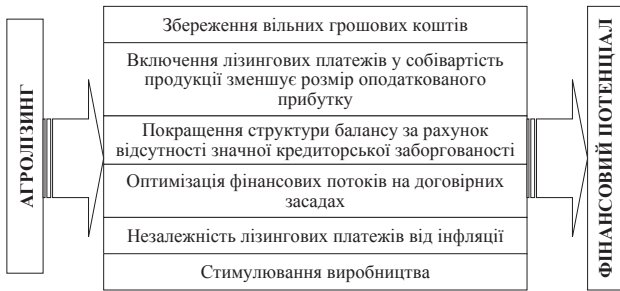

Рис. 1. Вплив агролізингу на формування фінансового потенціалу сільськогосподарських підприємств

Джерело: побудовано автором з використанням ідеї [2]

чати з обігу відразу значні фінансові ресурси на відміну від придбання техніки. Це надає можливість використовувати вільні грошові кошти на інші цілі. За умови укладання договору лізингові платежі можуть бути адаптованими до інтересів сільськогосподарських підприємств за згодою сторін. Покращення техніко-технологічного оснащення стимулює розширене виробництво, що забезпечує формування фінансового потенціалу сільськогосподарських підприємств.

В Україні розвиток ринку лізингових послуг було розпочато із прийняттям Закону України «Про лізинг» у грудні 1997 року [1]. Постановою Кабінету Міністрів України, з метою поліпшення матеріально-технічного й сервісного забезпечення сільськогосподарського виробництва, було прийнято рішення щодо створення державного лізингового фонду, що повинно було сприяти технічному переоснащенню виробництв.

Згодом правонаступником даного фонду стало державне лізингове підприємство «Укראгролізинг». У 2001 році на його базі створено Національну акціонерну компанію «Укראгролізинг», яка функціонує дотепер. Відмінністю вітчизняного агролізингу від західного аналогу полягає в тому, що основним інвестором виступає держава, надаючи НАК «Укראгролізинг» бюджетні кошти на певний термін. Однак через фінансову обмеженість державного бюджету фінансовий лізинг не має активно запровадження.

У світовій економіці лізинг займає друге місце за обсягом інвестицій після банківського кредиту, тому, що дозволяє користувачам мати широкий доступ до техніко-технологічного оновлення. Ринок лізингу вважається розвиненим, якщо частка лізингових операцій у загальних обсягах інвестицій в основний капітал перевищує 10%. У США цей показник становить 31%, у Канаді – 20%, у Великобританії – 15%. В Україні протягом 2007-2012 років через НАК «Укראгролізинг» у середньому було придбано 4% сільськогосподарської техніки. У 2013 році – лише 1,3% [3].

Незважаючи на різноманітність об'єктів лізингу, вітчизняні аграрії віддають перевагу лізинговим операціям з оренди тракторів, ґрунтообробної й посівної техніки (рис. 2).

Найбільшу потребу сільськогосподарські підприємства мають у тракторах і посівній техніці. Нами виявлено, що на умовах фінансового лізингу сільськогосподарськими підприємствами було отримано 42% тракторів та 36% ґрунтообробної й посівної техніки від загального обсягу об'єктів агролізингу.

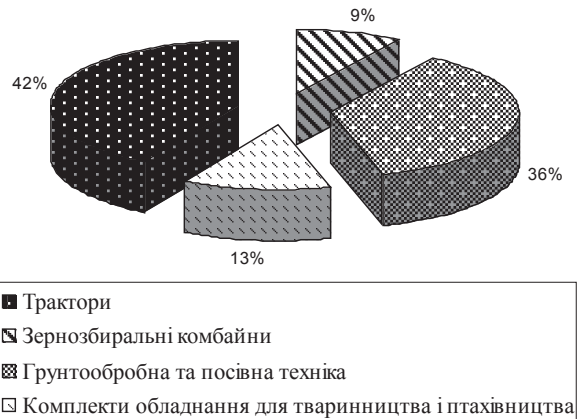

Рис. 2. Питома вага об'єктів агролізингу за державними програмами в період 2009-2013 роки, %

Джерело: побудовано автором за даними [3]

Державні лізингові програми, крім підтримки аграрного сектора, направлені також на підтримку вітчизняних виробників сільськогосподарської техніки й обладнання для галузі. Проте, досвід свідчить, що сільськогосподарські товаровиробники віддають перевагу імпортній техніці, звертаючись навіть до послуг вторинного ринку. У 2013 році питома вага імпорту становила 83,8% від загальних залучених фінансових ресурсів сільськогосподарськими підприємствами з метою придбання техніки [4]. Серед причин такої ситуації варто відмітити незначні обсяги власного виробництва й не завжди відповідність за якісними критеріями іноземним аналогам техніки та обладнання.

Поряд із НАК «Укראгролізинг» в Україні діє ряд приватних лізингових компаній, які надають технічні засоби в лізинг. Станом на 30.06.2014 року кількість юридичних осіб – лізингодавців становила 255, а фінансових компаній, що надають послуги фінансового лізингу – 171. Послугам лізингу надає перевагу транспортна галузь (до 80%). Щодо сільського господарства, то в середньому за 2010-2013 роки його частка в загальній вартості договорів фінансового лізингу становила близько 15%, динаміка якої представлена на рис. 3.

Дані рисунку 3 свідчать, що з 2010 року по 2012 рік зростала вартість договорів фінансового лізингу у аграрному секторі. Однак у 2013 році відмічається скорочення даного показника порівняно із 2012 роком на 5 в.п. У 2014 році спо-

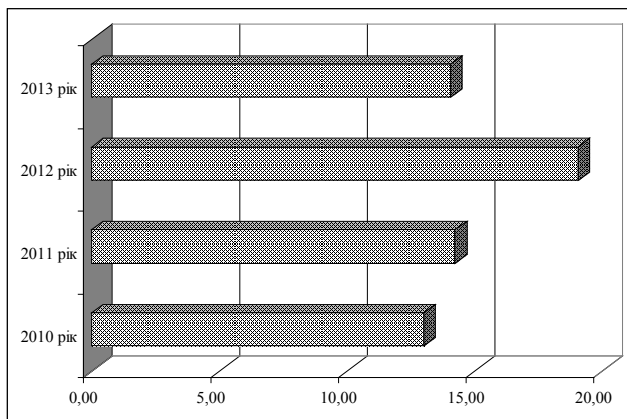

Рис. 3. Питома вага сільського господарства у вартісному розподілі договорів фінансового лізингу в динаміці, %

Джерело: побудовано за даними [5; 6; 7; 8]

стерігається різке скорочення обсягів лізингових угод у сільському господарстві, яке склало близько 50% порівняно із 2013 роком.

Сільськогосподарські товаровиробники, крім вітчизняних лізингодавців, користуються послугами міжнародного фінансового лізингу. Протягом багатьох років лізинг виступав рушійною силою модернізації сільськогосподарської техніки, а саме: майже кожна третя одиниця (трактор, комбайн тощо) була профінансована такими міжнародними компаніями, як «ОТП Лізинг», «УніКредит Лізинг» та «Райффайзен Лізинг Аваль», які вважали надійність агробізнесу основою ефективного інвестування. На сьогодні в сфері агролізингу відмічається уповільнення темпів, що пов'язане, перш за все, із незахищеністю прав кредиторів. Зниження платоспроможності сільськогосподарських товаровиробників призвело до неповернення значної частини кредитів.

На основі оцінки тенденцій розвитку агролізингу нами виявлено, що відсутність якісного й доступного інформаційного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників, високі кредитні ставки, а також якісні характеристики вітчизняної сільськогосподарської техніки та попиту на неї, який залишається низьким, здійснює негативний вплив на техніко-технологічне оновлення виробництв сільськогосподарських підприємств.

Висновки. Незважаючи на складність економічної ситуації, аграрний сектор економіки України, забезпечуючи продовольчу безпеку, потребує системної державної підтримки. Однією із форм такої підтримки, яка є необтяжли-

вою для державного бюджету, є ефективна реалізація механізму агролізингу через державні програми. Достатній рівень інформаційного забезпечення щодо практичної реалізації механізму й доступність для сільськогосподарських товаровиробників надає можливість активізувати процес технічного й технологічного оновлення виробництв та нарощування фінансового потенціалу.

За сучасних умов, у тому числі через недостатній рівень захищеності прав кредиторів, уповільнено темпи розвитку агролізингу. Така ситуація негативно впливає на інвестиційний клімат, що потребує системного вирішення даного питання на державному рівні. Зв'язок лізингової діяльності й технічного оновлення сільськогосподарського виробництва є значним, що підтверджує досвід діяльності сільськогосподарських підприємств у країнах Європейського Союзу, США, Канаді, Австралії. Можливості технологічного оновлення пов'язані із конкурентними позиціями сільськогосподарських підприємств, що підтверджує необхідність розширення обсягів і темпів розвитку агролізингу, у тому числі з метою нарощування фінансового потенціалу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Про фінансовий лізинг: закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1381-15>.
2. Колодій А.В. Переваги лізингової діяльності в аграрній сфері України / А.В. Колодій, О.Б. Садура // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнології імені С.С. Гжицького. – 2012. – №4(54). – Том 14. – С. 215-218.
3. Офіційний сайт аграрного інформаційного агентства «Agravery» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agravery.com/ua/tehnika/show/kozhna-grivnja-vkladenderzhavnoju-v-agrolizing-povernetsja-v-bjudzhet-z-ponad-30-vidsotkami-pributku-ekspert>.
4. Офіційний сайт ННЦ «Інститут аграрної економіки» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.iae.com.ua/presscentre/archnews/661-l-r.html>.
5. Підсумки діяльності лізингодавців за 2010 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.uul.com.ua/files/2010_ukr.pdf.
6. Підсумки діяльності лізингодавців за 2011 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.uul.com.ua/files/2011_ukr.pdf.
7. Підсумки діяльності лізингодавців за 2012 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.uul.com.ua/files/Q4_2012_ukr.pdf.
8. Підсумки діяльності лізингодавців за 2013 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.uul.com.ua/files/2013_ukr.pdf.